

Міністерство освіти і науки України

*Інститут приватного права і підприємництва
АПрН України*

*Юридичний інститут Прикарпатського
національного університету імені Василя
Стефаника*

Вдосконалення правового регулювання корпоративних відносин в сучасних умовах

*Матеріали Всеукраїнського науково-практичного
семінару*

25-26 вересня 2009 року

Івано-Франківськ, 2010

ББК 67.9 (4Укр)
В25

Українська
колегія:

- В.В.Луць** — академік АПрН України, доктор юридичних наук, професор;
О.Д.Крупчан — академік АПрН України, директор Інституту приватного права і підприємництва АПрН України, кандидат юридичних наук, доцент;
В.А.Васильєва — директор Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права;
Н.Р.Кобецька — кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри трудового, аграрного та екологічного права Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника;
І.Б.Саракун — кандидат юридичних наук, ст. наук. співр. Лабораторії корпоративного права НДІ ППП АПрН України.

Рекомендовано до друку Вченою Радою Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва АПрН України (протокол № 1 від 27 січня 2010 року)

В25 Вдосконалення правового регулювання корпоративних відносин в сучасних умовах [текст] : Матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару (проведеного Лабораторією з вивчення проблем корпоративного права НДІ приватного права і підприємництва АПрН України спільно з Юридичним інститутом Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника 25-26 вересня 2009 року) – Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2010. – 196 с.

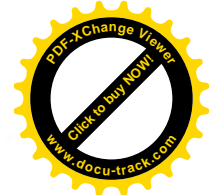
У збірник включені статті і тези доповідей учасників Всеукраїнського науково-практичного семінару, який відбувся 25-26 вересня 2009 року на базі Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Висвітлюються результати наукових досліджень проблем корпоративного права

Для студентів, слухачів, курсантів юридичних факультетів, науковців, практичних працівників та всіх зацікавлених осіб.

ББК 67.9 (4Укр)

© Інститут приватного права і підприємництва АПрН України, 2010

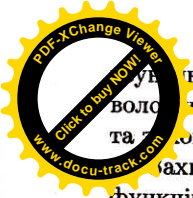
© Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2010

Зміст

Пленарне засідання

	7
Луць В.В., Луць А.В. <i>Договори в регулюванні корпоративних відносин</i>	8
Галянтич М.К. <i>Співвідношення цивільно-правової та кримінально-правової відповідальності за примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань при здійсненні господарської діяльності підприємницькими товариствами</i>	17
Дзера О.В. <i>Питання формування судової практики в справах про визнання правочинів недійсними</i>	25
Шишка Р.Б. <i>Актуальні питання конструкцій товариств</i>	33
Кучеренко І.М. <i>Приватне підприємство як учасник корпоративних відносин</i>	36
Спасибо-Фатєєва І.В. <i>Корпоративні правочини</i>	40
Вінник О.М. <i>Ключові проблеми, пов'язані із застосуванням Закону «Про акціонерні товариства»</i>	45
Жилінкова І.В. <i>Корпоративні права осіб з подружнім статусом</i>	50
Васильєва В.А. <i>Корпорації як суб'єкти корпоративних відносин</i>	56

визнання усіх третіх осіб від протиправного втручання у сферу його володіння цим майном, а також обов'язки власника не порушувати прав та законних інтересів інших осіб.

Захист і охорона права власності є однією з найважливіших функцій держави, так як захист економічних відношень власності як матеріального підґрунтя будь-якого суспільного ладу складає найважливішу задачу будь-якої правової системи.

Сукупність правових засобів, які застосовуються в зв'язку з порушенням права власності і які направлені на відновлення та захист майнових інтересів їх володільця являють собою захист права власності.

1. Цивільний кодекс України: Офіційне видання. – К.: Атіка, 2003. – С.8
2. Співак В. М. Цивільне право України. – К., 2004. – С.150
3. Харитонов Є. О., Саниахметова Н. О. Цивільне право України. – К.: Істина, 2003. – С. 306
4. Дзера О. В., Кузнецова Н. С. Цивільне право України. – Кн.1. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – С. 499
5. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України. – К., 2005. – С. 266
6. Толстой Ю. К., Сергеева А. п. Гражданское право. – Т.1. – Санкт-Петербург, 1996. – С. 411

Ковалевич О.Р.
аспірант Прикарпатського національного університету ім. В.Стефаніка

Підстави та правові наслідки визнання рішення загальних зборів акціонерів недійсним

Серед всіх корпоративних спорів, які вирішуються господарськими судами України, чи не найбільшу частку займають оскарження рішень загальних зборів.

Визнання рішень загальних зборів недійсними є найбільш проблемним та має більше значення, ніж визнання недійсним значного правочину, визнання незаконними дії органів управління чи посадових осіб акціонерного товариства. І це цілком очевидно. Адже, найвагоміші питання господарської діяльності акціонерного товариства, відповідно до ч. 1 ст. 33 Закону України «Про акціонерні товариства» вирішуються саме на загальних зборах товариства[1].

Проблемами особливостей визнання рішень загальних зборів недійсними, порядку та підстав їх оскарження в свій час займалися вчені як Н.С.Глусь, В.І. Добровольський, В.М.Кравчук, О.О.Остапів, І.В.Спасибо-Фатеева, М.О.Стефанчук, О.В. Щербина та ряд інших.

В контексті досліджуваних проблем варто зазначити, що рішення загальних зборів акціонерних товариств є актами за своєю природою. На відміну від правочинів, невідповідність їх законодавству не завжди свідчить про їх недійсність. Правочин, якщо він укладений з порушенням чинного законодавства, тягне за собою визнання останнього недійсним. Рішення загальних зборів, якщо воно прийняте з порушенням чинного законодавства, не обов'язково буде визнаватися недійсними. Визнання останнього таким вирішується судом і є можливим лише за наявності певних умов.

Вчені по-різному підходили до визначення підстав недійсності рішень загальних зборів акціонерів.

О.В.Щербина пропонувала наступний перелік підстав для визнання рішень загальних зборів недійсними: прийняття рішення з питань, не включених до порядку денного зборів; відсутність належним чином оформленого протоколу загальних зборів; прийняття рішення на зборах, скликаних з порушенням порядку скликання; невідповідність рішення інтересам товариства в цілому або інтересам його акціонерів чи кредиторів[4, с. 94].

Н.С.Глусь вважав, що такими підставами для визнання рішень загальних зборів недійсними могли б бути наступні: суперечливість рішення, яке було прийняте чинному законодавству; відсутність кворуму при прийнятті рішення; рішення прийняте з порушенням інтересів меншості. При цьому вчений зазначав, що при такому порушенні повинно мати місце зловживання правом більшістю[3, с. 12].

Відповідно до ч.17 Постанови Пленуму Верховного Суду України, підставами для визнання недійсними рішень загальних зборів акціонерів (учасників) господарського товариства можуть бути:

- порушення вимог закону та/або установчих документів під час скликання та проведення загальних зборів товариства;
- позбавлення акціонера (учасника) товариства можливості взяти участь у загальних зборах;
- порушення прав чи законних інтересів акціонера (учасника) товариства рішенням загальних зборів[2].

В цілому можна погодитися з такою класифікацією підстав. Але інколи сліпе їх дотримання може призвести до зловживань зі сторони

ти винесення несправедливих рішень. Адже не завжди порушення процедури скликання загальних зборів чи ущемлення певних прав акціонера є настільки серйозними, що вимагають визнання рішення недійсним.

Тому було б доцільно в законодавстві передбачити також умови, за яких рішення не буде визнаватися недійсним. Такими, на нашу думку, умовами могли б стати наступні: 1) рішення не спричинило збитків акціонеру; 2) порушення законодавства не являються суттєвими; 3) голосування акціонера не могло вплинути на прийняте рішення. Тут потрібно зауважити, що необхідна наявність всіх трьох умов:

Наступна істотна проблема полягає в тому, що при порушенні корпоративних прав акціонер завжди зобов'язаний звертатися в суд для їх захисту. Щодо певних порушень, які мають оціночний характер, таке звернення само собою розуміється є доцільним, оскільки тільки суд має право вирішувати питання про наявність порушення чи його відсутність. Разом з тим інколи вчиняються дії, незаконність яких, є цілком очевидною, але акціонер, права якого порушені, зобов'язаний все-одно звертатися до суду.

Фактично це призводить до зловживань на практиці. Наприклад, недобросовісні акціонери скликають загальні збори та за відсутності кворуму приймають рішення. Акціонери, права яких порушені змушені звертатися до суду, та пройти всю процедуру судового розгляду з метою захисту своїх порушених корпоративних прав, незважаючи на те, що факт незаконності проведення такого рішення зборів був очевидним ще з самого початку.

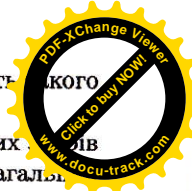
Було б доцільно за таких умов вести мову про поділ рішень загальних зборів на недійсні та нікчемні (тобто такі, які не мають юридичної сили з моменту їх прийняття).

Проблеми пов'язані з поділом рішень, які прийняті з порушенням чинного законодавства, не є новим для законодавства європейських країн. Так, зокрема, в Законі про акціонерні товариства Німеччини (1965р.) чітко передбачено підстави, згідно яких одні рішення визнаються нікчемними, а інші за певних умов дають підставу для визнання такого рішення незаконним в судовому порядку.

Аналогічні норми існують в законодавстві Швейцарії.

Згідно ст. L220-121 Торгового кодексу Франції рішення зборів акціонерів, які прийняті за відсутності кворуму, з питань, що невиключені в повістку дня визнаються нікчемними. Інші порушення можуть бути анульованими, але до моменту анулювання вони є дійсними.

Тому вирішити дану проблему в Україні можна було б, якщо визначити підстав такої нікчемності. За таких умов, лише встановлення

наявності однієї з таких обставин, тягнуло б за собою нікчемність рішення без потреби постановлення окремого рішення.

Дискусійним є також строк для оскарження рішень загальних зборів акціонерів. О.В.Щербина вважає, що необхідно застосовувати загальний строк позовної давності – три роки [4, с. 96]. Н.С.Глусь зауважує, що необхідно встановлювати спеціальний строк для оскарження – один місяць [3, с. 20].

Ч.1 ст.50 Закону України «Про акціонерні товариства» передбачає 3-місячний строк для оскарження незаконних рішень загальних зборів з моменту їх проведення. На нашу думку, спірним та недосконалим є застосування такого формулювання.

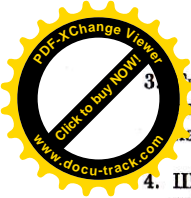
День проведення загальних зборів не завжди є тим днем, з якого акціонер знає про порушення свого права. Відповідно нелогічно з цього моменту відраховувати 3-ох місячний строк для його оскарження. Даний момент можна обрати за точку відліку лише в тому випадку, якщо акціонер завчасно був повідомлений про час та місце проведення загальних зборів. В такому випадку він зможе реалізувати своє право приймати участь в таких зборах особисто чи через представника. Але часто буває, що акціонерів взагалі не повідомляють про час та місце проведення загальних зборів.

Якщо про час та місце проведення чергових загальних зборів власник цінних паперів акціонерного товариства міг приблизно знати про період їх проведення, то уникнути можливого неповідомлення про проведення позачергових зборів йому аж ніяк не вдасться. В результаті акціонер звертається за захистом своїх порушених прав після пропуску 3-ох місячного строку.

Тому, було б краще відраховувати цей строк з того моменту, коли акціонер дізнався чи міг дізнатися про порушення своїх прав.

Таким чином, процедура визнання рішень загальних зборів містить чимало суперечливих моментів, що зумовлені, зокрема, неможливістю задовольнити інтереси всіх акціонерів, власників корпоративних прав. Вирішення цих проблем можливе лише врахувавши думки правників, використовуючи найкращий досвід іноземних правових доктрин, а також зваживши на необхідність забезпечення прав власників корпоративних прав.

1. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 року // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – №50-51. – Ст.384.
2. Про практику розгляду судами корпоративних спорів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2008 року. // www.zakon.gov.ua.

мусь Н.С. Корпорації та корпоративне право: поняття, основні ознаки та особливості захисту: Автореф. дис. ... канд. юрид. Наук: 12.00.03 / Київський нац. Унів-тет ім. Т.Шевченка. – К., 2000. – 23с.

4. Шербина О.В. Правове становище акціонерів за законодавством України. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 158с.

Джочка О.П.

асистент кафедри цивільного права та процесу Львівського національного університету імені Івана Франка

Передумови здійснення банками діяльності з управління цінними паперами

Здійснення корпоративних прав, посвідчених цінними паперами, відбувається із застосуванням новел чинного законодавства. Зокрема, власники акцій (чи інших видів пайових цінних паперів) можуть передавати, належні їм на праві власності цінні папери в управління професійним учасникам фондового ринку. За умов ефективної діяльності останніх, власники одержують прибутки від цінних паперів не лише у вигляді дивідендів, але і як сум, одержаних в результаті виконання договорів управління цінними паперами. Проте, чинне законодавство не містить достатньої регламентації, яка б забезпечувала діяльність професійних управителів цінними паперами.

Безсумнівно, актуальним питанням сьогодення виступає розвиток фондового ринку. Статтею 17 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» встановлено, що професійна діяльність з торгівлі цінними паперами на фондовому ринку провадиться торговцями цінними паперами — господарськими товариствами, для яких операції з цінними паперами є виключним видом діяльності, а також банками. Статтею 47 Закону України «Про банки і банківську діяльність» передбачено, що банки мають право здійснювати операції з довірчого управління коштами та цінними паперами за договорами з юридичними та фізичними особами.

Питання про діяльність банків як управителів цінними паперами було предметом дослідження Національного банку України (надалі – НБУ). Департаментом методології банківського регулювання та нагляду НБУ у Листі до Асоціації банків України від 03.08.2006 р. N 40-112/2574-8108 (надалі – Лист) зазначено: «За результатами аналізу операцій банків спостерігається тенденція зростання обсягів операцій банків з довірчого управління майном та існує загроза виникнення

банків-трастів, які будуть спеціалізуватися на наданні послуг з довірчого управління коштами, в процесі якого кошти довіртелів цінними паперами будуть транзитом через цей банк, і не включаються до складу його активів та пасивів. На сьогодні, незважаючи на існуючі ризики операцій з довірчого управління, стрімке зростання їх обсягів, з боку Національного банку не встановлено ніяких вимог щодо обмеження ризиків за операціями банків з довірчого управління, що дозволяє банкам безконтрольно нарощувати обсяги таких операцій». В цьому контексті важливого значення для індивідуальних інвесторів набувають законодавчі механізми щодо передання в управління належних їм цінних паперів. За змістом управління цінними паперами, що здійснюється торговцями цінними паперами та банками, а також діяльність з управління активами інституційних інвесторів, що провадиться компаніями з управління активами, мають багато спільних рис. За відсутності норм, які б регламентували діяльність банків як управителів цінними паперами та фактичним здійсненням ними такої діяльності, виникає ситуація, при якій за операціями з довірчого управління майном у управителя (банку) можуть виникати певні фінансові зобов'язання перед установниками (інвесторами). Тому, у своїх рекомендаціях Департамент методології банківського регулювання та нагляду НБУ встановив одне обмеження для банків, які здійснюють операції з довірчого управління, а саме: обсяг коштів, що залучаються ними в довірче управління, не може перевищувати 50 відсотків загальної суми активів банку.

Існуюча проблема змушує вдаватися до аналізу правових норм, які регламентують діяльність банків як управителів цінними паперами. Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність», а також Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок», діяльність з торгівлі цінними паперами, що включає в себе управління цінними паперами підлягає ліцензуванню. Ситуація має два шляхи вирішення: якщо управління цінними паперами вчиняється торговцями цінними паперами, то така стає можливою за умови одержання ліцензії та дотримання ліцензійних умов протягом всього періоду зайняття такою діяльністю. Якщо ж діяльність з управління цінними паперами здійснюється банками, то відповідно до п. 12 Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку «Про затвердження Ліцензійних умов провадження професійної діяльності на фондовому ринку - діяльності з торгівлі цінними паперами» від 26.05.2006 року №346, банк (його відокремлені підрозділи) повинен відповідати вимогам Постанови Правління НБУ від 28 серпня 2001 року N 368 Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні. При чому, для торговців цінними паперами ліцензійні умови